

Merced i California er blitt en spøkelsesby. Nå flytter studentene inn i tomme luksusvillaer. →

I SUS OG HUS

TEKST LINE TILLER FOTO KNUT EGIL WANG
Merced, California

LIVET. Seks studenter deler på en 400 kvadratmeter stor villa til prisen av 12.000 kroner. På taket gjør de seg store tanker. – Vår generasjon har lært og blitt inspirert av den økonomiske krisen, selv om det er synd at det er vi må rydde opp i rotet, sier de.

FULL STOPP. Utsikten ble ikke helt slik investorene hadde sett for seg i det uferdige eiendomsfeltet Bellevue, et steinhast unna det nye universitetet i Merced.

I

I BELLEVUE I MERCED, en studentby på størrelse med Fredrikstad, er det som om et teppe er blitt rullet ut over en enorm gressplen, med pene, systematiske fortau, sammenrullede vannledninger, rene veiskilt og ydmyke gatelykter. Alt er perfekt laget i påvente av det eneste som mangler: husene.

På grunn av krisen i den amerikanske økonomien er det som skulle bli tumleplass for studenter på det nye University of California Merced, blitt en spøkelsesby.

Men vent. Bare et lite steinkast unna, i skyggen av svaiende løvtrær, ligger luksusboliger som ble bygget under gyldnere tider. Mange av disse såkalte «McMansions» står tomme og kalde eller ligger ute for tvangssalg.

I hagen til et av de aller største i Hatch Street finnes både drivhus, palmer, svømmebasseng og en vannsklie. Når man ringer på dørklokken kan man høre den synge innover veggene. I oppkjørselen står en fontene, men den er tørr og blir brukt som askebeiger. I garasjen, som har plass til fire biler, står det sykler. Her bor seks studenter som deler på husleien. Her kan de gjøre lekser i boblebad på rommene sine. Med en månedsleie på 1900 kroner per person trumfer de tilbudet til mange familier på leiemarkedet med to inntekter.

TRENGER IKKE JOBBE. Jake Sturgill (18) åpner døren. Han gnir seg i øynene, gjesper, sier «kom inn, kom inn».

– Vi hadde fest med over 100 mennesker her i helgen, og som dere kanskje kan se, har vi ikke rukket å rydde opp ennå, sier han.

Han viser vei over et ølklissete gulv forbi «danserommet» med discokule i taket, «bandrommet» med fire elgitarer og et trommesett, vindeltrappen med rød løper og en glitrende lysekroner i taket. På kjøkkenet står et sammenfoldet ping-pong-bord, mens en kar i

hettegenser står ved stekeovnen og lager eggerøre. Fra «tv-spill-rommet» kryper flere av samboerne frem.

– Jeg husker jeg gikk inn døren og tenkte «wow, elegant!» da jeg flyttet inn. Du kan godt si at vi som bor her har blitt mer populære enn før. Ryktet sprer seg, fremmede på skolen har villet spandere middag på meg fordi de tror vi kommer til å ha poolparties til våren. Og det skal vi jo, sier psykologistudent Maya Rhodes (20).

Rhodes vokste opp i et utrivelig strøk i havnebyen Oakland, og forteller at hun ofte var redd.

– Jeg kommer fra en familie med lite penger. Men selv om jeg nå bor i et hus med egen flatskjerm og walk-in-closet, tenker jeg ikke at dette er den eneste mulige fremtiden for meg. Det som er min luksus er at jeg får bo med en utvidet familie, nemlig vennene mine, at jeg bor trygt og at jeg slipper å finne meg en ekstrajobb.

ER STØRST BEST? Jake Sturgill vokste opp i motsatt ende. Foreldrene i Bay Area utenfor San Francisco har utendørs boblebad, fossfall og stor lekeplass. Han og søsknene fikk bo på omgang i et eget arkitekttegnet annekset med biljardbord og granittbar i sort og gull mens de gikk på videregående. Men Sturgill savner ingen av delene.

– Begge foreldrene mine vokste opp svært fattigslig, de gjorde alt for å tjene nok penger og leve det livet de ikke fikk. Selv om jeg bor i «studentdrømmehuset», bor jeg faktisk mindre luksuriøst nå i forhold til da jeg var liten.

– Hva om du får familie, vil du gi avkall på den generøse livsstilen du har vokst opp med, og nå lever i?

– Ja, jeg trenger det ikke. Vi kan dra til besteforeldrene for all luksus.

Flere av ungdommene i huset er enige. De er ikke er avhengig av plass. De vil heller bo koselig når de får familier. For 50 år siden hadde hver amerikaner tre ganger så liten plass som det han har i dag. Og med større gulvareal kommer flere ting, rom fylles opp, regninger blir dyrere.

– Størst er ikke alltid bedre, det er definitivt en lekse vi har lært. Ja, det er romslig rundt oss her i huset, men trenger vi det? Nei. Se på folk i Tokyo, de har tennisbaner på taket, de bruker plassen effektivt. Det må vi også begynne å lære. Vi har generelt mye å lære når det kommer til materialisme, sier biologistudent Steven Duval Ruilova (20) og legger til:

– Men jeg vet ikke om det er nå vi kommer til å våkne.

Jaron Brandon (20), student i statsvitenskap, tar ordet.

– Jeg tror ikke folk vet hvorfor vi er så materialistiske i Amerika. USA er et nytt land, og fordi vi hadde mange urørte områder da vi først kom hit for noen få hundre år siden, og det fortsatt finnes mye plass å tumle rundt på, tok husene mye plass. Fordi de kunne. Veiene ble brede fordi de kunne, bilene store for å matche veiene. I europeiske storbyer har folk gjennom årtusener lært seg enklere måter å leve livet på, sier Brandon.

I hele huset ligger ting strødd. Det ligger et dartskap på vegg til vegg-teppet i stuen og det står et utall tomme colaflasker i de fleste rom, dvd-cover, gamle pizzaesker, bøker, stearinlys og vinopptrekkere. De trenger ikke rydde, de har nok gulvplass å trå på uansett. Jaron og Steven mener det må være helt greit å bygge store hus i USA, problemet er at man glemmer å resirkulere når man eventuelt river det.

– Vi amerikanere koster så mye. Vi vil ha så mye. Vi sløser så mye. Våre karbonfotavtrykk er digre. Vi bruker, bruker, bruker. Jeg har hørt at hvis alle lever slik som oss, ville verden mistet sine naturlige ressurser innen et tiår, sier Ruilova og blir opprørt av sine egne ord.

– Hvorfor har dere ikke tatt ansvar tidligere?

– Vi har levd lenge uten å tenke, vi har vært av den oppfatning at «det er jo flust av olje under bakken», «masser av kobber», «nok av alt». Det har vært så enkelt for oss, men vi er i ferd med å skjønne at det vi driver med er ekstremt urettferdig, sier Steven Ruilova og forteller at de i biologiklassen på universitetet lærer å omforme avfall til energi.

– Ja, det er skikkelig high-tec, altså.

LISTETOPPEN. California er staten med flest tvangssalg av boliger, over 51.000 eiendommer hadde i februar det fryktede treskiltet på plenen, ifølge statistikksekskapet Realtytrac. Mens lille Merced ligger på syvendeplass over byer med flest tvangssalg i hele USA.

– Vi ligger høyt på lister som man ikke vil ligge høyt på, slik som mord per innbygger, tvangssalg av boliger, vi er visstnok de dummeste i California. Ja, slike ting, sier Jaron Brandon.

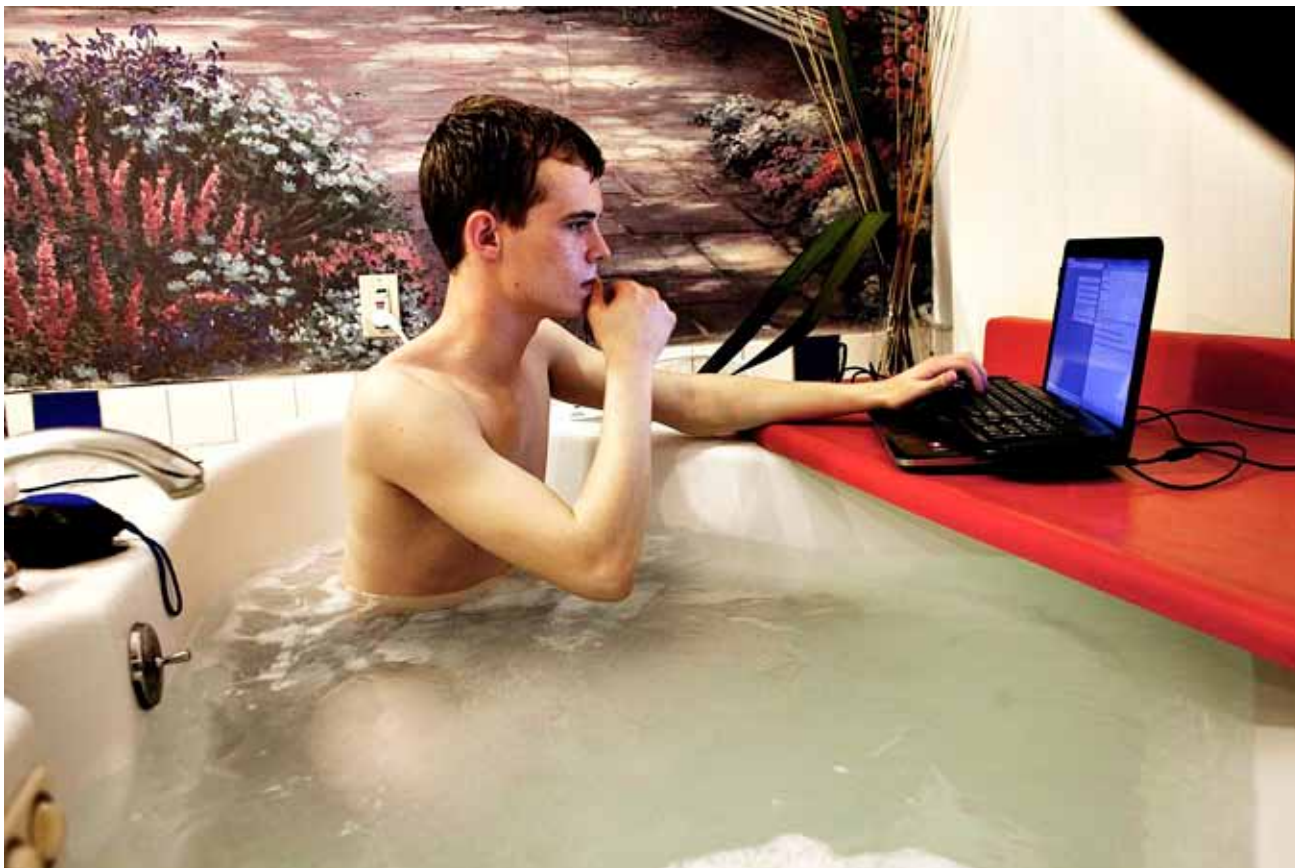
– Det er en søt by, men folk begynner å flytte herfra. Det beste de kan gjøre nå, er å gå til et eiendomsfirma, la det være mellommann, leie ut boligen og få en ➔

FESTEN AVLYST. Slik ser det ut i hagen når studenter tar over en eksklusiv familiebolig. – Men vi planlegger å leie inn noen til å fiske bassenget, fordi vi vil ha pool-parties til våren. Vi har fått en del nye venner på grunn av det, sier Maya Rhodes (20).

BUILD IT BIGGER. – Du kan komme til USA, du kan være fattig, det er det samme hvem du er – om du jobber hardt nok, kan du tjene penger til å leve i et stort hus. Det er vel det som er den amerikanske drømmen. Og den har ikke forandret seg, sier Jake Sturgill (18), nummer tre fra venstre, som nå bor med sin «familie», blant annet Matthew Almazon (19) (fra venstre), Nader Nasrella (22) og Maya Rhodes (20).

LÆR LEKSEN. - Alle i politikken er eldgamle. Hadde vi hatt yngre folk i gangene, ville ikke dagene sett så ille ut, for de ville jobbet for fremtiden og ikke bare nåtiden, sier Jaron Brandon (20). Han tar ansvar for regninger og lekhasjer, og fikk dermed velge det største soverommet, med boblebad.

→ liten del av summen heller enn å selge til en lavere pris enn det de kjøpte huset for, sier han.

Og det var akkurat det som skjedde da et eldre ektepar snappet opp huset billig fra en familie som ikke lenger kunne betale lånet sitt. Eiendomsfirmaet Gonella Realty tar 12.000 kroner i måneden i leie for hele huset, ekteparet får sin del og kan leve solfylte dager på Bahamas om de vil.

- Mange studenter har tatt over McMansion-ene, og antallet kommer til å øke med årene. Jeg hørte tidlig at naboer var bekymret for at studenter kommer til å ødelegge finere nabolag med festbråk og ekstra biler i forgården, men det har gått bedre enn forventet. De har jo en skremmende bra deal på gang, sier eiendomsmegler Loren M. Gonella.

Gonella forteller at Merced har kjent krisen helt inn til benet, det har vært knusende psykologisk, sier han. Ankeret forsvinner når hjemmet blir tatt fra en. Familier har grått åpenlyst. Men de skal ha nådd bunnen nå.

- Gjennomsnittsprisen for en bolig i Merced lå på 355.000 dollar da vi var på topp i 2005, nå ligger den på 110.000 dollar. Det er 70 prosent nedgang. Det har vært en smertefull tid, men personlig tror jeg vi vil se en boligprisøkning på rundt to prosent dette året, og det er veldig oppmuntrende.

Da Universitetet i California åpnet nytt campus i Merced i 2005, trengte 5000 nye studenter et sted å bo, mens studentboligene kun hadde plass til 1600.

- Et lass med eiendomsinvestorer og byggherrer kom ut fra ingenting, men de var for tidlig ute. Og så begynte eiendomsverdien å synke. Det skjedde noe svært uvanlig: selv om etterspørselen etter husrom økte, gikk prisene ned. Nå er vi i en situasjon hvor vi har flere kjøpere enn selgere, fordi det lønner seg å eie, for så å leie ut til studentene.

DYR KØYSENG. På gulvet inne på et tremannsrom på universitetsområdet sitter Thalia Moshtagh (21) og Connor Runnels (18). De hørte om helgas McMansionfest, men var ikke blant gjestene. De har likevel vært på besøk i huset og misunner studentene all luksusen.

- Det er ikke privatrom her på campus overhodet, og det er svært lite å gjøre. Mange flutte hus kan leies eller kjøpes svært billig, derfor er det mye lettere, mer komfortabelt og smartere å bo off-campus, sier Moshtagh.

JEG MENER DETTE LANDETS STØRSTE PROBLEM ER BEFOLKNINGEN. VI, SOM ET MATERIALISTISK SAMFUNN, DRIVER DET KAPITALISTISKE STYRET FREMOVER

STEVEN RUILOVA student

Hun har nå funnet et stilig hus hun leier med to venner og lengter ikke tilbake til fellesrommene på campus. Kompisen hennes, Connor Runnels (18), trives med å slippe å tenke selv. Hans «kontor», «bar», «kjøkken» og tannbørsteholder deler samme kvadratmeter, mens han selv deler dusj og toalett med fem andre studenter. Og sover i en køyeseng. Dette betaler han 12.000 kroner i måneden for. Seks ganger så mye som studentene i McMansion'en nede i gata.

- Men det er inkludert gym, vask, internett og mat. Det kommer som en liten gavepakke og alt er 30 sekunder unna. Jeg venner som kan kjøre meg rundt i bil i helgene hvis jeg lar dem få spise på min «spis så mye du vil»-deal i kantinen, sier Connor Runnels. Foreldre hans betaler regningen.

Moshtaghs foreldre har kjøpt for å leie ut.
- Jeg overtalte dem til å kjøpe et hus til meg. Jeg var med og plukket ut et av de finere husene i et nytt boligområde nord i byen. Jeg kommer nok ikke til å bo her mer enn i et år etter at studiene mine er ferdig, så etter den tid vil jeg bruke huset som en inntektskilde og leie det ut til kommende studenter.

ENES DØD, ANDRES BRØD. Det begynner å bli kveld. En etter én kommer studentene hjem. De henter frem hooka-pipen, trekker ut på hustaket. Det er solnedgang og de vil sitte i klappstoler på «vip-området» sitt. Steven Ruilova har fått alles oppmerksomhet.

- Det er vanskelig å se på alle menneskene som mister hjemmene sine, men selv om det er litt ekkelt å si: den enes død, den andres brød. Vi er vinnerne, vi er heldige som får mulighet til å dra nytte av den lave prisen på boliger. Det krisen har lært meg, er at det finnes en lys horisont der ute.

- Hvordan vil USA se ut om 20 år?
- Haha, vi vil ikke lenger være en supermakt i alle fall, sier Jaron Brandon.

De andre smiler. Tar et drag av pipen.
- Jeg mener dette landets største problem er befolkningen. Vi, som et materialistisk samfunn, driver det kapitalistiske styret fremover ved å stadig rope etter nye ting. For at næringslivet skal holde tritt med oss, må de gjøre det kostnadseffektivt ved å kjøpe varer internasjonalt, sier Ruilova.

Han mener noen unge er i ferd med å våkne, at de begynner å innse at levestandarden deres «dreper og utnytter fattige mennesker i andre land».

- Likevel er vi så dypt begravd i denne livsstilen at, for å være ærlig, ingen vil gi slipp på den.

- Men du vil?
- Ja, men jeg er ikke den typiske unge amerikaner.
- Så du tror de fleste unge i USA vil komme til ha de samme forbruksønsker som sine foreldre?

- Ja. Men de er ikke grådige. De er ignorante, de leser ikke aviser, de vet ikke hva som foregår og hvordan verden henger sammen.

Oppe på taket har Chris Chin (20), bartender og filosofistudent, ligget og halvsovet.

- Jeg har ingen tro på styresettet vårt. Politikerne har så mange feil at jeg ikke engang vet hvor jeg skal begynne. Det finnes ikke en måte å gjøre ting rett på, annet enn å starte helt på nytt, sier Chin for han snur seg med ryggen til.

Jaron Brandon prøver å unnskyldte kameraten.
- Jeg tror Chris er blant dem som bare har gått hen og blitt helt apatiske. Jeg tror mange unge som nå vokser opp med nyheter om gjelden vår daglig, ser hatet i kongressen, ser at alle politikerne krangler og ingenting blir gjort, og at det har inspirert dem. Mange tenker: «Ok, dette er et rot, men det er min oppgave å rydde opp i det. Det er tross alt vårt rot.»

Da begynner Chris Chin å snorke. ●
magasinet@dn.no

HUSET MED DET RARE I. - Er dette en intercom? Den har jeg ikke lagt merke til før...hey! Den funker. La meg sette på litt musikk og vekke folk rundt i huset, sier Jake Sturgill mens Chris Chin er på vei ut til hagen.

NEDTRAPPING. - Jeg vil heller bo i et mindre hjemmekoselig hus enn i et digert hus med basseng når jeg blir voksen. Jeg vet bare ikke hvor jeg kan finne dem, sier Steven Duval Ruilova (20), som sammen med Matthew og Chris sitter på tv-spill-rommet og diskuterer om størst er best.

